

Sp. zn. 5574/2023/VOP/IP
Č. j. KVOP-4866/2024
Datum 13. února 2024

Vážená paní A.,

obrátila jste se na mě s žádostí o posouzení možné diskriminace z důvodu státní příslušnosti v situaci, kdy zaměstnavatelé u uchazečů o pracovní pozici firemní právník vyžadují, aby měli vzdělání z právnické fakulty v Česku. Považujete to za „filtr pro cizince“.

Veřejný ochránce práv vykonává působnost ve věcech práva na volný pohyb občanů Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru, a za tím účelem poskytuje metodickou pomoc v otázkách diskriminace z důvodu státní příslušnosti.¹ Toto právní posouzení nastíněné situace vydávám v rámci této činnosti.

Výběr nových zaměstnanců zaměstnavatelem a zákaz diskriminace

Pro výkon některých povolání právní předpisy vyžadují dosažení určité kvalifikace. Vedle toho zákoník práce i zákon o zaměstnanosti zakazují zaměstnavatelům při výběru uchazečů o práci postupovat diskriminačně.² Volnost zaměstnavatele vybrat si z uchazečů o práci nové zaměstnance je tedy určitým způsobem omezena. Mimo tyto podmínky je v dispozici zaměstnavatele, jaká kritéria pro budoucí zaměstnance nastaví a podle jakých bude mezi uchazeči o pracovní pozici vybírat.

Pro pracovní pozici firemního právníka české právní předpisy žádná speciální kritéria nestanovují. V tomto ohledu je tedy zaměstnavatel omezen především zákazem diskriminace, mimo jiné také z důvodu státní příslušnosti.

Postup zaměstnavatele, který vyžaduje po uchazečích vzdělání dosažené v tuzemsku, vzbuzuje určité podezření na nepřímou diskriminaci z důvodu státní příslušnosti, jelikož podmínku vzdělání v tuzemsku budou převážně splňovat tuzemští (čeští) občané, a nikoli cizinci. Vzhledem k tomu, že kritériem není přímo státní příslušnost, nýbrž stát, kde uchazeč o práci absolvoval vysokoškolské studium, nejedná se o diskriminaci přímou, ale nepřímou. Podmínka vzdělání v tuzemsku je totiž neutrálním pravidlem, které dopadá v převážné míře na cizince.³

Z pohledu diskriminace není podstatné, zda sama oběť diskriminace z důvodu státní příslušnosti je, či není cizincem. Podstatné je, že na ni nepříznivě dopadne pravidlo primárně směřující proti cizím státním příslušníkům. I Soudní dvůr EU v minulosti uznal za oběť diskriminace z důvodu etnického (konkrétně romského) původu ženu, která sama nebyla romského původu, ale vzhledem k tomu, že bydlela v oblasti, kde žili převážně

1 Ustanovení § 1 odst. 8 ve spojení s § 21d zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

2 Ustanovení § 16 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, a § 4 a 12 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

3 Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Romové, dopadla na ni diskriminační praxe žalované společnosti stejně jako na v dané lokalitě žijící romskou majoritu.⁴

Test diskriminace

Diskriminací není méně příznivé zacházení, pokud je k němu věcný důvod spočívající v povaze vykonávané práce a uplatněné požadavky jsou této povaze přiměřené.⁵ Je tedy potřeba posoudit dvě otázky – jednak zda je požadavek na studium práva v Česku věcným požadavkem spočívajícím v povaze práce firemního právníka a jednak zda je tento požadavek přiměřený.

Pravděpodobným důvodem, proč zaměstnavatelé požadují, aby budoucí zaměstnanci absolvovali právní vzdělání na vysoké škole v Česku, je záruka, že daný právník bude znát české právo a v českém právním řádu se bude dobře orientovat. Právo jakožto studijní a profesní obor je od jiných oborů specifické svou teritoriální povahou – právní řády jednotlivých států se různí, přičemž tato různost nabývá rozdílné míry. Nelze proto automaticky předpokládat, že právní vzdělání nabyté v jiném státě bude ekvivalentní právnímu vzdělání absolvovanému v tuzemsku. U sousedních států, jako jsou Slovensko, Německo nebo Rakousko, je podobnost právních řádů vysoká, zatímco právní řády jiných států, především těch mimoevropských z jiných kulturních okruhů, se liší značně. Pro pozici firemního právníka požadavek na dobrou znalost a orientaci v českém právním řádu v každém případě považuji za věcný důvod spočívající v povaze vykonávané práce.

Dále je nutné posoudit, zda je tato podmínka přiměřená, tedy zda přitom nepřekračuje meze toho, co je nezbytné. Posoudit tuto podmínku nelze paušálně, nýbrž je potřeba zkoumat konkrétní okolnosti jak na straně uchazeče, tak na straně zaměstnavatele.

Na straně zaměstnavatele mohou nastat různé situace, které mohou mít vliv na to, zda jeho požadavek na vzdělání absolvované v Česku bude možné vnímat jako přiměřený, nebo nikoli. Rozdílně bude potřeba hodnotit situace, kdy bude zaměstnavatel hledat zaměstnance na pozici juniorního právníka na právní oddělení sestávající z většího množství právníků, kteří mohou nového kolegu zaškolit, od situací, kdy zaměstnavatel bude potřebovat obsadit pozici jediného právníka, který pro něj bude samostatně vykonávat rozličné právní agendy a bude se na jeho znalosti a dovednosti potřebovat plně spolehnout.

Také na straně uchazeče o práci mohou být dány různé okolnosti, které mohou mít na posouzení předmětné podmínky vliv. Podstatné bude, v jakém státě uchazeč právní vzdělání absolvoval, případně právo jakého státu uchazeč studoval. Pokud uchazeč získal vzdělání v právu státu, které je blízké českému právu, bude to pro něj výhodou. V této souvislosti bude nutné vzít do úvahy rovněž skutečnost, zda má uchazeč své vzdělání ze zahraničí uznáno ve smyslu § 89 zákona o vysokých školách,⁶ případně zda se jeho vzdělání považuje za rovnocenné českému na základě bilaterálních mezinárodních smluv,

---

4 Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. července 2015. „ČEZ Razpredelenie Bulgaria“ AD v. Komisia za zaštita ot diskriminacia. Věc C-83/14; dostupné z <https://eur-lex.europa.eu>.

5 Ustanovení § 6 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

6 Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

kteřé má Česko uzavřené se Slovenskem, Polskem, Německem, Maďarskem a Slovinskem.⁷ Uznání vysokoškolského vzdělání probíhá na základě znalosti úrovně zahraniční vysoké školy nebo na základě rozsahu znalostí a dovedností osvědčených vysokoškolskou kvalifikací.⁸ Je možné na něj nahlížet jako na autoritativní potvrzení srovnatelnosti rozsahu a kvality vzdělání v daném oboru. Další významnou okolností na straně uchazeče je délka a charakter jeho dosavadní praxe v oboru s přihlédnutím k tomu, s právem kterého státu uchazeč pracoval. Obecně lze říci, že čím delší praxi v tuzemsku bude uchazeč mít, tím méně bude přiměřené jej z výběrového řízení vyřadit kvůli skutečnosti, že studium absolvoval v zahraničí. Při posuzování dosavadní praxe může hrát roli také zaměření praxe, zda se jednalo o praxi ve velmi úzce vymezené oblasti práva, nebo o praxi širšího zaměření.

Kvalifikační požadavky u jiných právnických povolání v ČR

Pro pozici firemního právníka sice právní předpisy nestanovují žádné požadavky, nicméně pro jiná právníká povolání předpisy požadavky na vzdělání a stát jeho absolvování obsahují. Například pro výkon funkce soudce nebo státního zástupce je nutností mít právní vzdělání na vysoké škole v Česku.⁹ Stejný požadavek musejí splnit také asistenti soudců a právní čekatelé na státním zastupitelství.¹⁰ Naproti tomu advokátem, notářem nebo exekutorem se může stát jak absolvent studijního programu právo na vysoké škole v Česku, tak člověk, který právníké vzdělání absolvoval studiem na zahraniční vysoké škole, pokud má zahraniční vzdělání uznáno nebo je na základě mezinárodních smluv považováno za rovnocenné, a současně pokud jeho vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem vzdělání, které lze získat studiem práva na vysoké škole v Česku.¹¹ Totéž pak platí pro advokátní koncipienty, notářské koncipienty a exekutorské koncipienty.¹² Obecně pro výkon právnických povolání tedy za splnění dalších podmínek není absolvování právníkého studia v Česku nezbytné.

Ústavní soud se v minulosti zabýval případem právníka, který se domáhal zápisu do seznamu advokátních koncipientů. Stěžovatel absolvoval právníké studium na univerzitě v Polsku a následně pracoval v advokátní kanceláři jako právník. Po několika letech práce požádal Českou advokátní komoru o zápis do seznamu advokátních koncipientů. Komora však jeho žádost zamítla. Ústavní soud dospěl k tomu, že odmítnutí zapsat stěžovatele do seznamu advokátních koncipientů nebylo oprávněné. Ústavní soud mimo jiné uvedl, že Česká advokátní komora se měla zabývat úrovní právníkého vzdělání ve státě, kde stěžovatel studoval, a kvalitou vzdělání na konkrétní univerzitě, dále měla zohlednit, že právní praxi v Česku již několik let vykonával a jeho vzdělání mu v tom nebylo

7 Blíže viz Postup podle ekvivalenčních dohod. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2024-01-19]; dostupný z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/a-postup-podle-ekvivalencnich-dohod-madarsko-polsko>.

8 Ustanovení § 89 odst. 3 zákona o vysokých školách.

9 Ustanovení § 60 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, a § 17 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

10 Ustanovení § 16 a 36a zákona o soudech a soudcích, § 14 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, a § 33 odst. 4 zákona o státním zastupitelství.

11 Ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), a § 9 odst. 1 písm. b) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

12 Ustanovení § 37 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii, § 18 odst. 1 písm. c) notářského řádu a § 19 odst. 1 písm. a) exekutorského řádu.

na překážku. Ústavní soud rovněž zdůraznil, že cílem právnického vzdělání nejsou jen znalosti, ale také dovednosti a hodnoty. Právní řád se v dnešní době rychle a často významně proměňuje a jsou to právě právnické dovednosti, které právníkům umožňují se v právním řádu i přesto orientovat.¹³

Závěr

Výše uvedené úvahy, právní úprava a judikatura ukazují, že řešení otázky, zda je diskriminační vyžadovat po uchazečích o pracovní pozici firemního právníka absolvování právnického vzdělání v Česku, není jednoduché a není možné na tuto otázku odpovědět bez zohlednění konkrétních okolností.

Ač je samozřejmě pochopitelné, že zaměstnavatelé upřednostňují uchazeče, kteří jsou dobrými právníky a kteří se dobře orientují v tuzemském právním řádu, není vhodné přeceňovat význam znalostí získaných formálním vzděláním, ale je potřeba brát v úvahu také dovednosti uchazeče (které uchazeč může získat právním vzděláním i v jiných státech a v praxi) a také dosavadní praxi, kterou v oboru dosud získal.

Jsem toho názoru, že pokud má uchazeč dřívější pracovní zkušenost v tuzemsku na podobných pracovních pozicích v délce trvání několika let, nebude jeho vyřazení z výběrového řízení ve většině případů přiměřené, a bude tudíž nepřímou diskriminací z důvodu státní příslušnosti. Takový uchazeč totiž už výkonem své dřívější praxe osvědčil, že českému právu rozumí a případně chybějící znalosti si již při praxi doplnil. Shodně s Ústavním soudem zastávám názor, že v dnešní době, kdy se právní předpisy rychle mění, je pro orientaci v právním řádu potřeba znalost základních principů fungování právního řádu, kterou uchazeč může získat právnickým studiem v jakékoli (minimálně evropské) zemi, a dále výkon právní praxe v oboru, nikoli pouhé absolvování studia v tuzemsku. Jinými slovy, lepším právníkem bude ve většině případů ten, kdo vystudoval právo v zahraničí a později několik let v Česku jako právník pracoval, než ten, kdo vystudoval právo v Česku před lety a od té doby se právu nevěnoval.

Je na rozhodnutí odmítnutého uchazeče, zda se rozhodne obrátit se s antidiskriminační žalobou na soud. Soud by mohl s konečnou platností posoudit, zda se v konkrétním případě o diskriminaci z důvodu státní příslušnosti v přístupu k zaměstnání jedná, či nikoli. V soudním řízení se oběť diskriminace může domáhat omluvy, náhrady nemajetkové újmy v penězích, upuštění od diskriminace nebo odstranění následků diskriminace.¹⁴

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

---

13 Nález Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 443/16; dostupný z <https://usoud.cz>.

14 Ustanovení § 10 antidiskriminačního zákona.